

43

1789 20.
1
3

PROCANCELLARIVS
IOS. LVD. ERN. PÜTTMANNVS

I. V. D

CATHEDRALIS ECCLESIAE NVMBVRGENSIS CA-
NONICVS PANDECT. PROF. ORD. ET
COLLEG. ICTOR. ASSESSOR

SOLLEMNIA INAVGVRALIA

FRAECLARISSIMI CANDIDATI

IOANNIS OTTONIS LVTTERLOH
HAMBVRGENSIS

CALENDIS OCTOBR. MDCCLXXXIX

PVBlice CELEBRANDA

INDICIT

PROVINCIALIARIVS

IOE LAVD ERN EWTMANVS

I V D

CAVENSALIS-FOCIBUS MUMMENSIS CA
NOBIS PANDITUR ORA ET
COLLEGE TOTUS AETATE

SOLENNIA INVOCATIO

CAVENSALIS-FOCIBUS MUMMENSIS CA

IOANNIS OTTONIS LIEBOWITZ

IN PRAESENTIA

CAVENSALIS-FOCIBUS MUMMENSIS CA

NOBIS PANDITUR ORA ET

COLLEGE

MISCELLANEORVM

AD IVS PERTINENTIVM

SPECIMEN VIII.

CAPVT XIX.

De utilitate e lectione scriptorum M. Tullii Cic. praecipueque orationum Tullianarum in disciplina iuris criminalis capienda.

Magnopere interdum se torquent vnguesque rodunt misere nonnulli causarum patroni, si quando defensio pro reo aliquo ab ipsis scribenda est, et raro tamen aliquid, operae quod pretium sit legique mereatur, extricant. Alii enim, quasi de fabula Graeciae agatur, rem altius repetunt, multaque a causa, quae in disceptationem venit, aliena admiscunt. Alii stilo vtuntur fere poetico, remque multis exornant flosculis, e fabulis romanensibus petitis, ceterum cardinem rei vix tandem attingunt, fatiusque existimant, multa scripsisse, quam multum.

Equae autem, inquis, huius rei est causa? Nihil iam de multorum inscientia dicam imperitiaque disciplinae criminalis, quippe quam, veluti rem ad se haud pertinentem, data opera negligunt et vix dignam, cui vel pauculas impendant horas, existimant. Est enim aliud praeterea in causa, quare defensiones vel mediocriter scriptae in commentariis iudicialibus, quos *acta* vulgo vocant, tam raro obueniant.

Paucissimi scilicet eorum, qui his in rebus versantur, exempla sibi proponunt optima, sed plerique potius caecos sequuntur doctores, qui, quod alios docere volunt, ipsi oppido ignorant, haud cogitantes, turpe esse, profiteri artem, quam ipse totam haud imberbis, sed obiter tantum, et aliud quasi agendo, attigeris. Iam cum stultum

tum et absonum fit, ad imitandum non optima quaeque sibi proponere, nemo, spero, me reprehendet, si iis, qui cum generatim in disciplina iuris criminalis versari cum laude volunt, tum sigillatim defensorum partes in se suscipere gestiunt, cum magistrum omnibus superiorem, tum exempla, quae sequi possint, optima ante oculos ponere instituum.

Et quem quaeso potius hic nominem, quam M. TULLIUM CICERONEM, a) quippe qui non modo summus fuit philosophus, sed iuris etiam, si quis alius, scientissimus, quod quidem vel ipsa eius scripta, auro contra cara, abunde testantur. Equidem scio, CORN. VAN BYNKERSHOEK magna id olim egisse opera, ut TULLIUM ideo, quod de iure haud responderit, e numero Ictorum expungeret. Sed iam alii b) docuerunt, laterem hic lauasse BYNKERSHOEKIUM, propterea quod nequaquam ita licet argumentari: Quisquis de iure haud respondet, ille non est Ictus. Et quis quaeso iure dubitet, quin is, qui non modo a puero iuri operam dederit, sed maximos etiam in repperit magistratus, qui praeterea multa atque praeclara de iure litteris consignarit, in cuius denique scriptis vbique insignis conspicua sit iuris scientia, Ictorum in numerum summo suo merito referatur?

Iam, ad prius quod attinet, ipse CIC. in *Bruto* cap. 89 *Ego, ait, iuris civilis studio, multum operae dabam Q. Scaevolae, P. F. qui quanquam nemini se ad docendum dabat, tamen consulentibus respondendo studioso audiendi docebat, et apud eundem de Leg. lib. 1. cap. 4. ATTICVS nostrum his verbis affatur: Nam a primo tempore aetatis iuri studere te memini, cum ipse etiam ad Scaevolam ventitorem; neque unquam mihi visus es ita te ad dicendum dedisse, ut ius civile contemneres.*

a) De utilitate lectionis auctorum classicorum in iure civili generatim quondam dixit F. PLATNER in *praef. I. F. GRONOVII Obs. Lips. 1755. edit. praemisla. M. TULLII CIC. Rhetoricam s. Institutiones artis eloquentiae forensis dedit IOS. GREISING, Norimb. 1782.*

b) Vid. ANT. SCHULTINGII *Or. de iurisprudencia Ciceronis, in eius Commentar. academ. cura Cel. VHLII edius, Vol. II. p. 71. H. BROCKES de Cicerone, iuris civilis teste ac interprete, diss. III. Vir. 1738-1741. et H. C. CRASSII Specimen iurisprudenciae Ciceroniae, s. Ciceronem instam pro Caecina causam dixisse, L. B. 1769.*

neres. Deinde neminem latet, TVLLIVM non modo Quaestorem, Aedilem, Praetorem, Consulem et Augurem, sed Ciliciae etiam Proconsulem immortaliter de rep. meritum esse; et quis quaeso persuaderi sibi patietur, tot tantaque munera geri a viro iuris non nisi mediocriter perito bene feliciterque potuisse?

Quemadmodum porro CICERONEM librum singularem *de iure civili in ordinem redigendo* scripsisse apud GELLIVM *lib. 1. cap. 22.* relatum legimus, ita libri Tulliani *de Legibus* tres etiamnum superstites nullum plane de maxima Ciceronis iurisscientia dubitandi locum relinquunt, adeo ut I. A. BACHIVS in *hist. iurispr. rom. p. 248.* recte omnibus ius rom. cum laude percipere cupientibus diligentem librorum Tullianorum lectionem vel ideo commendarit, quod in aliis veteribus auctoribus omnibus tot tantaque veteris iuris reliquiae, vel potius copiae, quantae in hoc vno, haud reperiantur.

Neque vero ab iis tantum, qui iuri operam navant, legendus est CICERO, sed illi etiam, qui artes regnandi et temp. administrandi discere volent, eas nullo ex fonte sincerius, quam ex TVLLII scriptis, haurient. Quis enim melius Principes et civitatum gubernatores, quid eos facere oporteat, docuit, quam TVLLIVS? Quid reip. salutaris dici potest aureo illo praecepto, quod legitur in *CIC. ep. 1. ad Quint. Fratr.* *Ac mihi quidem videntur huc omnia esse referenda iis, qui praesunt aliis, ut ii, qui erunt eorum in imperio, sint quam beatissimi;* quod deinde non modo repetit AMM. MARCELLINVS *x x i x. 2 Imperium,* scribens, *nihil aliud est, nisi cura salutis alienae,* sed repererunt etiam recentiores, qui de rep. bene administranda scripserunt, saepius. Eodem pertinet, quod CICERO *ad Att. VIII. u. ait:* *Vt gubernatori cursus secundus, medico salus, imperatori victoria, sic moderatori reip. beata civium vita proposita est, ut opibus firma, copiis locuples, gloria ampla, virtute honesta sit. Huius enim operis, maximi inter homines atque optimi, illum esse perfectorem volo.* Neque ita est mirum, inter Principes et Imp. etiam fuisse, qui a CICERONE proficere cuperent, eiusque libris etiam nimium quantum delectarentur. Sic, ut vno tantum vitae exemplo, de ALEX. SEVERO LAMPRIDIUS scribit in *vita eius cap. 29.* *Post adus publicos, seu bellicos seu civiles, lectioni graecae operam maiorem dabat, de republica libros Platonis legens. Latina cum legeret, non alia magis legebat, quam de officiis Ciceronis et de republica; iureque ac merito*

merito nominis immortalitatem TULLIO auguratus est VELLEI. PATERCVLVVS II. 66. vbi in ANTONIVM hisce inuehitur verbis: *Omnis posteritas illius in te scripta mirabitur, tuam in eum factum exsecrabitur, citiusque in mundo genus hominum, quam huius nomen, cadet.*

Sed vt iam in viam, vnde paululum defleximus, redeamus, fupereft, exempla nonnulla, quibus figillatim de vtilitate lectionis scriptorum Tullianorum in disciplina iuris criminalis constare possit, in medium proferamus. Ac primo quidem CICERONEM, magistratram personam sustentem, in scenam producere lubet.

Quocumque in iudicio capitis iudicem quaestionis duo maxime agere oportet, scilicet, vt a) veritatem s. certitudinem criminis, de quo quaeritur, (*corpus delicti* vulgo vocant) eruat, b) auctorem delicti inuestiget, vtique de eo satis constet, operam det. Vtriusque rei exemplum clarissimum praebent CICERONIS orationes *Catilinariae*, et praecipue *Or. III. c. 2. et 5.* Postquam scilicet CATILINA vrbe excesserat, LENTVLVS, (cum maxime praetor) Catilinariae coniurationis particeps, qui Romae permanerat, omnem mouebat lapidem, vt Allobrogum ciuitates (gentem maxime bellicosam) in coniurationem pertraheret, earumque legatos, qui Romae tunc commorabantur, sibi conciliaret. Legati autem, quidquid inaudierant, CICERONI patefaciunt, eiusque consilio simulant, se fauere coniurationi, et litteras a sociis viaeque ducem, VLTVRICVM quendam, ad CATILINAM accipiunt. Iam cardo rei in eo vertebatur, vt hae ipsae litterae interciperentur, itaque focii coniurationis principes manifesta-rentur. Hoc quomodo egit, qui consulatu tunc fungebatur, CICERO? Malo sane, quidquid huius rei est, vobis, L. B. ipfius TULLII, quam meis verbis exponere. Itaque, inquit *l. c. cap. 2.* hesterni die L. FLACCVM et C. POMTINVM, praetores, fortissimos atque amantissimos reip. viros, ad me vocavi: rem omnem exposui: quid fieri placeret, ostendit. Illi autem, qui omnia de rep. praecleara atque egregia sentirent, sine recusatione ac sine vlla mora negotium susceperunt, et, cum aduersperasceret, occulte ad pontem Muluium peruenerunt, atque ibi in proximis villis ita bipartiti fuerunt, vt Tiberris inter eos et pons interesset. Eodem autem et ipsi sine cuiusquam suspitione multos fortes viros eduxerunt, et ego ex praefectura Reatina complures delectos adolescentes, quorum opera vtor assidue in reip.

reip. praesidio, cum gladiis miseram. Interim tertia fere vigilia exacta, cum iam pontem Mulvium magno comitatu legati Allobrogum ingredi inciperent, vnaque **VULTURCIUS**, fit in eos impetus: educuntur et ab illis gladii, et a nostris: res erat praetoribus nota solis, ignorabatur a ceteris. Tum interuentu Pomtini atque Flacci pugna, quae erat commissa, sedatur: litterae, quaecunque erant in eo comitatu, integris signis praetoribus traduntur: ipsi comprehensi ad me, cum iam dilucesceret, deducuntur.,

Iam videamus, quomodo examen reorum, aequae ac testium, instituerit **CICERO**. Introduxi, ait, **VULTURCIUM** sine Gallis: fidem ei publicam iussu senatus dedi: hortatus sum, ut ea, quae sciret, sine timore indicaret. Tum ille, cum vix seex magno timore recepisset, dixit: a **P. LENTULO** se habere ad **CATILINAM** mandata et litteras, ut feruorum praesidio vteretur, et ad urbem quamprimum cum exercitu accederet. Introducti Galli iusiurandum sibi et litteras a **P. LENTULO**, **CETHEGO**, **STATILIO** ad suam gentem datas esse dixerunt, atque ita sibi ab his et a **L. CASSIO** esse praescriptum, ut equitatum in Italiam quamprimum mitterent, pedestres sibi copias non defuturas. — Ac, ne longum sit, tabellas proferri iussimus, quae a quoque dicebantur datae. Primum ostendimus **CETHEGO** signum, cognouit. — Tum **CETHEGVS**, qui paulo ante aliquid de gladiis ac fisis, quae apud ipsum erant deprehensae, respondisset dixissetque, se semper bonorum ferramentorum studiosum fuisse, recitatis litteris debilitatus atque abiectus, conscientia convictus, repente conticuit. Introductus **STATILIVS** cognouit manum et signum suum: recitatae sunt tabellae in eandem fere sententiam: confessus est. Tum ostendi tabellas **LENTULO**, et quaesivi, cognosceretne signum: annuit. Est vero, inquam, signum quidem notum, imago aui tui, clarissimi viri, qui amavit vnice patriam et ciues suos: quae quidem te a tanto scelere etiam muta reuocare debuit. Leguntur eadem ratione ad senatum Allobrogum populumque litterae. Si quid de his rebus dicere vellet, feci potestatem. Atque ille primo quidem negavit: post autem aliquanto, toto iam indicio exposito atque edito, surrexit: quaesivit a Gallis, quid sibi esset cum iis, quamobrem domum suam venissent; itemque a **VULTURCIO**. Qui cum illi breuiter constanterque respondissent, per quem ad eum quotiesque venissent, quaesissentque ab eo, nihilne secum esset de fa-

tis

tis Sibyllinis locutus, tum ille subito scelere demens, quanta conscientiae vis esset, ostendit. Nam cum id posset inficiari, repente praeter omnium opinionem confessus est: ita eum non modo ingenium illud, et dicendi exercitatio, qua semper valuit, sed etiam, propter vim sceleris manifesti atque deprehensi, impudentia, qua superabat omnes, improbitasque defecit. — GABINIUS deinde introductus, cum primo impudenter respondere coepisset, ad extremum nihil ex iis, quae Galli instulabant, negavit. Ac mihi quidem cum illa certissima sunt visa argumenta atque indicia sceleris, tabellae, signa, manus, deinde vniuscuiusque confessio, tum multo illa certiora, color, oculi, vultus, taciturnitas. Sic enim obstupuerant, sic terram intuebantur, sic furtim nonnunquam inter se aspiciabant, vt non iam ab aliis indicari, sed indicare se ipsi viderentur, ..

Ecce hic in mentem haud veniat, quod Galli dicere solent: Haec omnia ita, vt apud nos fieri adsolet, comparata sunt (*c'est tout comme chez nous*)? Vidimus enim primo inuestigationem certitudinis, mox etiam auctoris delicti et sociorum, deinde examen et reorum et testium, idque praemissa seria adhortatione de haud reticenda veritate, nec non reorum compositionem (confrontationem vulgo vocant) cum inter se, tum cum testibus, confessionem item, summo studio, arte summa a reis elicitam. Quam vellem, nostri hodie iudices tanta, quantam hic videmus, acuratione omnia per ficerent, quorum multi, neglecta forma *Mandato d. 30. April. 1783.* proposito praescripta, ne reos quidem ante examen veritatis dicendae causa recte adhortantur, suaeque culpa, vt sententia, quae dici solet, interlocutoria opus sit, efficiunt.

Quisnam autem eius rei exitus fuit? Conuictis scilicet reis duae diuersae erant sententiae, altera SILANI, Cos. designati, qui capitis poenam decernebat, altera C. CAESARIS, qui mortis poenam removens ceterorum suppliciorum acerbitates omnes, in primis vincula sempiterna, amplectebatur. CICERO Senatum ad severitatem cohortabatur, sententiamque SILANI severiorem leniori CAESARIS praefendam esse docebat, quam cum deinde CATO etiam secutus esset, in SILANI et CATONIS sententiam Sectum factum, atque in carcere supplicium de coniuratis sumtum est; quo facto vniuersus Senatus et Populus CICERONEM domum pergentem persecutus eum non modo conseruatorem et liberatorem, sed primum

inum etiam patrem patriae appellauit. Nihilominus tamen minus (quae rerum humanarum inconstantia est) postea Nonae illae, quibus haec peracta erant, CICERONI infelicissime cesserunt. Cum enim contra CLODIVM, pollutorum sacrorum reum, testimonium dixisset, ita illum in se exacerbauit, vt tribunus Pl. factus haud quiesceret, nisi TVLLIO in exilium eiectione, hanc speciosam causam apud Populum praetextens iniquitati suae, quod CICERO Consul ciues Romanos, Catilinariae coniurationis participes, indemnatos interfecisset. Et quo facilius, quod cupiebat, obtineret CLODIVS, illius anni consules, GABINIVM ET PISONEM, spe pinguiorum prouinciarum compulsi, vt CICERONEM, optime de patria meritum, exterminari paterentur. c) Postero autem anno, cum T. ANNIVS MILO et P. SEXTIVS, tribuni Pl. et P. LENTIVS consul vgerent, POMPEIO fauente, Senatu approbante, cunctaque Italia suffragium ferente, ab exilio in patriam pristinaeque ad dignitatem reuocatus est. Sed haec obiter.

Neque vero CICERO magistratus tantum personam maxima cum laude sustinuit, sed in defendendis etiam reis adeo omnibus palmam praeripuit, vt nullum sui parem, nedum superiorem, haberet. Nihil iam dico de CICERONIS PRO ARCHIA ET QVINGTIO Orationibus, etsi ipsae etiam pulcherrimae sunt. Recte enim, si quid video, iudicat *Audior Dialog. de Orator. cap. 37. Nec Ciceronem magnum oratorem P. Quintius defensus, aut L. Archias faciunt: Catilina et Milo, et Verres et Antonius hanc illi famam circumdederunt.* Nec multus hic ero in laudanda nobilissima illa pro T. ANNIO MILONE oratione, quippe de qua iam alibi vberius exposui. Non possum tamen tacere, quod de ea scribit LEYSERVS *Spec. 600. med. 46. Or. Ciceronis pro Milone perfectissimum est defensionis ex capite inculpatae tutelae exemplum. Si cui aduocato defensio rei de homicidio accusati, ac moderamen inculpatae tutelae obtendentis, contingit, huius ego, vt Ciceronis Or. pro Mil. legat, et argumenta, quibus Cicero utitur, suam in orationem scriptum apte transferat, audior sum. Nihil in hoc genere exstat melius.* Quid, quod adeo haec TVLLII placuit oratio

c) Conf. MORARIN *Histoire de l'exil de Cicéron, à Paris 1726.* et FRANC. FABRICH *hist. M. Tullii Cic. (Badingae 1727.) p. 123.*

oratio, ut a multis princeps et inter omnes orationes Tullianas optima censeretur. Ex veteribus primas ei partes dedisse videtur **QVINTILIANVS** *Inst. Or. IV. 2.* Nisi forte **M. Tullius** in oratione pulcherrima, quam pro Milone scriptam reliquit, male distulisse orationem videtur tribus praepositis quaestionibus, nec non **XI. 3.** Proponamus nobis illud Ciceronis in oratione nobilissima pro Milone principium; nonne ad singulas pene distinctiones, quamvis in eadem facie, tamen quasi vultus mutandus est? Nec aliter **ASC. PEDIANVS** in *arg. Or. Cic. pro Mil.* Cicero cum inciperet dicere, exceptus est acclamatione Clodianorum, qui se continere ne metu quidem circumstantium militum potuerunt. Itaque non ea, qua solitus erat, constantia dixit. Manet autem illa quoque excepta eius oratio. Scripsit vero hanc, quam legimus, ita perfecte, ut iure prima haberi possit. ^{d)} Ex recentioribus idem sentiunt **ANDR. SCHOTTVS** in *notis Cic. III. 13.* *Miloniana Tullii, etsi longa ea oratio, ut quidem a Cic. conscripta est, quae habito longe brevior, iure tamen prima omnium, auctore Pediano, censenda, nec non* **IYST. LEPSIVS** *Var. Lect. Lib. II. cap. 7.* (in *Operibus, quae Antverp. 1637. prod. p. 32.*). *Ut inter Cic. orationes Miloniana illa nihil melius esse possit aut animius, sic inter libros et scripta nihil hoc uno (qui inscribitur Orator ad Brutum) meo iudicio cogitari potest accuratius aut perfectius, et* **C. A. HEVMANNVS** in *praef. Or. Cic. pro Mil. ab ipso editae praemissa.*

Sed nec defunt, qui *Cluentianam* omnium Tullianarum orationum principem arbitrentur. Ita sane sensit **SIDON. APOLLINAR.** *Ep. VIII. 10.* *Tullius in actionibus ceteris ceteros, pro Aulo Cluentio ipse se vicit.* Eandem extollit **AMM. MARCELLINVS XXX. 4.** *Tandem ex praemeditato colludio, per eum, qui est in verba fidentior, suas quoddam principum dicendi exferitur, Cluentianae vel pro Ctesiphonte orationum aemula ornamenta promittens, et ipse **QVINTIL. IIII. 1. et VI. 5.***

Alii

^{d)} **C. A. HEVMANN** in *praef. Or. Cic. pro Mil. ab ipso edit.* §. II. huc etiam refert illud **PLINII Ep. I. 20.** *Imprimis M. Tullius, cuius oratio optima fertur esse, quae maxima.* Cum autem Philippica secunda Miloniana omnino longior sit, rectius fortasse quis illa **PLINII** verba ad Philippicam II. retulerit.

Alii denique *Philippicae secundae* primum adsignant locuta, quod quidem palam profitetur *IUVENALIS X. 125.*

— *Conspicuae diuina Philippicae famae,*
Volueris a prima quae proxima. —

Atque huic quidem ipse etiam subscribere nullus dubito. Siue enim argumentum, in quo versatur, grauissimum, siue artes oratorias in ea conspicuas considerem, nihil mihi eo in genere excellentius, nihil praestantius vnquam scriptum esse videtur. Optarem tamen, abstinuisset *TULLIVS* a flosculis nonnullis, vltima, vt videtur, e cauea petitis, auresque nonnihil offendentibus, quo in primis refero, quod scribit *cap. 25. no. 63.* Fortasse autem *CICERO* verbis temperasset, si hanc orationem reapse habuisset. quam quidem plerique ab eo non dictam, sed scriptam tantum fuisse arbitrantur. Vid. *I. A. ERNESTI Arg. eiusd. Or. p. 1464.* nec non *I. M. HEVSINGER p. 404. edit. nonnullar. Cic. Or. Iena i 1749. ab eo curatae,* et *I. H. L. MEIEROTTO in vita M. T. Ciceronis p. 615.* Sed nec ipsa *Miloniana* ita, vt hodie superest, a *TULLIO* habita fuit, quod praeter *ALIOSTEFANVS ASC. PEDIANVS* loco supra iam prolato, item *QUEDIO CASSIVS Lib. 40. p. 256. edit.* quae cura *H. S. REIMARI Hamburgi 1750.* prod. Taceo iam, nimium artis aduocatoriae eadem in oratione latere, eiusque auctorem multa commentitia, eo consilio, vt foenae seruiret, protulisse. Sed fecit hoc etiam aliis in causis, vt non modo ipse *de Or. II. 7.* et *pro Cluent. cap. 50.* palam profitetur, sed *PLVTARCHVS* etiam *Tom. I. pag. 873.* refert his verbis: *Cum Numatii aliquando causam egisset Cicero, isque iudicum sententiis absolutus postea Tullii familiarem, Sabinum, accusaret, ita hic excanduisse dicitur, vt in ista verba eruperit: Tu scilicet, Numati, illo te criminum opera tuaque liberasti innocentia, non, quod ego multam caliginem tribunalis offuderim lumini.* Equis autem magnus vnquam exstitit orator, qui non interdum falsa diceret, fucumque faceret auditoribus suis?

Veniamus nunc ad *Or. CICERONIS Caesarianas,* ^{e)} quo nomine veniunt *Or. pro Marcello, pro Ligario et pro Rege Deiotaro,*

B 2

idque

^{e)} Nihil iam dico de *Orat. Cic. Verrinis,* quas cum scholiis *ASCONII* suisque adnotationibus edidit *M. I. C. HARLESIVS Erlang. 1754.*

idque, ni fallor, ideo, quod ad C. CAESAREM, quo etiam praefente diclae fuerunt, maxime pertinent. Inter has imprimis eminet *Ligariana*, cum ob argumenti dignitatem, tam propter maximam eloquentiae vim, qua etiam CAESAR, et si LIGARIO haud ignoscere apud se constituerat, tantopere commotus fuit, ut CICERONEM audiens chartas, quas in manibus tenebat, excidere pateretur. En verba PLUTARCHI in vit. Cic. p. 483. edit. Londini 1723. typis excus. *Perhibent, cum accusaretur Ligarius, quod hostis Caesaris fuisset, defendente reum Cicerone, dixisse ad amicos Caesarem: Quid obstat, quin Ciceronem tanto intervallo audiamus dicentem, quando ipsum quidem iam dudum constat improbum hominem et hostem nostrum esse? Postea vero quam Cicero dicere orsus mirifice eum movit, variisque affectibus et mira gratia eius progressa est oratio, colorem identidem Caesaris faciem variasse, perspicuumque fuisse omnibus, eum animi motibus versatum. Denique ubi pugnam Pharsalicam orator attingit, fuisse usque adeo permotum, ut toto corpore tremuerit, ac libelli aliquot, quos tenebat manibus, ei exciderint. Ligarium igitur expugnatus crimine absolvit.* Idecirco haud dubito omnibus, qui simili in causa defensionem scribere volent, hanc ipsam orationem, tanquam perfectissimum, imitari quod possint, exemplar proponere.

Idem fere dicendum de *Or. pro Rege Deiotaro*, cuius summa eo redit. DEIOTARVS, totius fere Gallograeciae s. Galatae in Asia tetrarcha, a Senatu Rom. rex Armeniae minoris et socius appellatus, accusabatur, quasi quodam die CAESAREM in balneum euntem insidiis collocatis occidere cogitasset. Iam CIC. defensione eius suscepta in eo maxime laborabat, ut certitudinem corporis delicti, quemadmodum hodie loqui amant, desicere, s. crimen confictum esse ostenderet, eamque ob causam accusationem refellit a) ab immanitate tanti criminis, quod in DEIOTARVM cadere non queat, b) ab incredibili ratione, qua crimen confingebatur, c) a certissimis argumentis, quibus accusatores falsi arguerentur. Egregia profecto oratio! quam si quis simili in argumento ad imitandum sibi proposuerit, nae plus ei suppliciarum feret, quam centum formularum in libris vulgaribus perscriptarum exempla.

Ceterum velim, omnes, qui aliorum defensionem suscipiunt, CICERONIS etiam exemplo sapere discant seduloque caueant, ne, dum alios defendunt, liberius forte, quam par est, scribendo, aut

crimen

crimen in alios transferendo, sibi ipsi infortunium contrabant. Quid enim magis in causa fuit, quare tam infelicem vitae exitum habuerit CICERO, quam *orationes* illae *Philippicae*, quibus ANTONIVM adeo exacerbavit, vt hic odium contra illum conciperet maximum et indelebile, quod ne morte quidem CICERONIS extinctum fuit. Relatum enim, inquit *SENECA Suas. VII.* caput ad ANTONIVM, iussuque eius inter duas manus in rostris positum, vbi ille consul, vbi saepe consularis, vbi eo ipso anno aduersus ANTONIVM, quanta nulla vnquam humana vox, cum admiratione eloquentiae auditus fuerat. Nec cessauit ANTONII VXOR, FVLVIA, (quam CIC. in *Phil. II. cap. 5. et 44.* false perstrinxerat,) sed TVLLII caput in manus sumit, consputumque genibus imposuit, linguam autem ex ore extractam acubus, quibus ad capitis ornatum utebatur, compunxit, additis multis iisque execrandis opprobriis. ¶ En, quo muliebri odium, quo muliebri procedat facuitia!

Nihil iam superest, nisi vt egregia nonnulla CICERONIS effata atque praecepta, ad causas criminum pertinentia, et non modo iudicibus et caularum patronis, sed ipsis etiam legumlatoribus profutura, cum lectoribus nostris communicemus.

Ac primum quidem iudices, testes rogaturos, optime instruit TVLLIVS in *Or. pro Flacco* no. 12. itemque in *Or. pro Fonteio* cap. 6. et 7. vbi inter alia his vitur verbis: *Fuit illis iudicibus diuinum ac singulare consilium, qui se non solum de reo, sed etiam de accusatore, de teste iudicare arbitrabantur, quid fictum, quid a fortuna ve tempore allatum, quid pretio corruptum, quid spe aut metu deprauatum, quid a cupiditate aliqua, aut inimicitis profectum videretur. Quas si iudex non amplectetur omnia consilio, non animo ac mente circumspiciet, si, vt quidque ex illo loco dicetur, ex oraculo aliquo dici arbitrabitur, profecto satis erit, non surdum iudicem huic numeri atque officio praesse.* Ad eosdem (iudices) pertinet egregius ille locus in *Or. pro Cluentio* cap. 2. *A vobis, antequam de ipsa causa dicere incipio, haec posulo: primum id, quod acquisissimum est, vt ne quid huc praecudicati offeratis. Etenim non modo auctoritatem, sed etiam nomen iudicum amittemus, nisi hic ex ipsis causis iudicabimus, ac si ad causas iudicia iam facta domo deferemus.* Deinde, si quam opinionem iam vestris

B 3

men-

f) Vid *DIO CASS. Lib. XLVII. p. 496. edit. Reimari.*

mentibus comprehendistis, si eam ratio conuelleret, si oratio labefactabit, si denique veritas extorquebit, ne repugnetis eamque animis vestris aut libentibus aut aequis remittatis.

Vetus dictum est, (quod ipsum tamen in foro saepe negligitur,) neminem sua in causa testem esse idoneum. 2) Quam pulchre hoc exprimit TULLIUS in *Or. pro Rosc. Amer. cap. 36*. Ita more maiorum comparatum est, ut in minimis rebus homines amplissimi testimonium de sua re non dicerent. Africanus, qui suo cognomine declarat, tertiam partem orbis terrarum se subegisse, tamen, si sua res ageretur, testimonium non diceret.

Quotiescunque de auctore criminis cuiusdam quaeritur, iudicem diligenter oportet exquirere, equis prae aliis emolumentum inde sperare potuerit, propterea quod nemo facile sine causa malus est crimenque contrahit. Id ipsum dilucide monet CICERO in *Or. pro Rosc. Amer. cap. 30*. L. Cassius ille, quem populus Romanus verissimum et sapientissimum iudicem putabat, identidem in causis quaerere solebat, cui bono fuisset. Sic vita hominum est, ut ad maleficium nemo conetur sine spe atque emolumento accedere; cui tamen iungendum, quod idem scribit *pro Mil. cap. 12*. Boni nullo emolumento impelluntur in fraudem, improbi saepe paruo.

Nullibi miserius viuit, quam iis locis, ubi impune licet peccare sceleraque manent impunita, tam peruulgatum est, ut neminem facile fugiat. Causam si quaeris, quis melius dabit TULLIO, itidem *pro Mil. cap. 16*. Maxima illecebra peccandi impunitatis est spes, quod etiam repetit in *Verr. III. cap. 76*. O consuetudo peccandi! quantam habes incunditatem in improbis et audacibus, cum poena absuit, et licentia consecuta est? Quapropter omnes cauere oportet iudices, ne conueniendo et facinorosis indulgendo nouis occasionem praebent delictis, qua de re late dixi in *diff. de crimine commentariae*, quae legitur in *Opusc. iur. crim. n. 3*.

Causarum patronis equidem haud facile commendauerim illud CICERONIS *pro Ligar. cap. 10*. Ad iudices sic agi solet: Non fecit, non

- g) Nullus idoneus testis in re sua intelligitur, inquit POMPONIUS in *l. 10. D. de test.* Contraria ex parte bene CIC. *pro P. Quintio cap. 24*. Opinor, tuum testimonium, quod in aliena re leue esset, id in tua, quoniam contra te est, grauissimum debet esse.

non cogitavit, falsi testes, fictum crimen; utpote quod plerique non modo a se ipsi naviter sciunt, sed, quoties datur occasio, in usum etiam deducere solent. Neque vero in scriptis Tullianis alia defuncti effata atque praecepta, quibus uti causarum patroni, defensoris perforam sustinentes, possunt. Ita e. g. saepius a reis opponitur *exceptio absentiae*, (*la preuve de l' alibi* Galli dicunt,) qua probata non possunt non omnia iudicia, quibus reus premebatur, prorus evanescere. Elegans autem huius rei exemplum praebet Or. Tulliana pro P. Quinctio cop. 18. *Ais, esse vadimonium desertum. Quaesivit a te statim, ut Romam rediit, Quinctius, quo die vadimonium istuc factum esse diceret: respondisti statim nonis Febr. Discedens in memoriam rediit Quinctius, quo die Roma in Galliam profectus sit: ad ephemeridem revertitur: inuenitur dies profectiois pridie Kal. Februarii, et cap. 28. Docui, cum desertum esse dicat vadimonium, omnino vadimonium nullum fuisse: quo die hunc sibi promississe dicat, eo die ne Romae quidem eum fuisse.*

Haud raro etiam ad elidenda iudicia defensores uti poterunt pulchro illo loco in Or. pro Rosc. Amer. cap. 27. *In rusticis moribus, in victu arido, in hac horrida incultaque vita istiusmodi maleficia gigni non solent. Vt non omnem frugem, neque arborem in omni agro reperire possis, sic non omne facinus in omni vita nascitur. In urbe luxuries creatur, ex luxuria exsistat avaritia necesse est, ex avaritia erumpat audacia, inde omnia scelera ac maleficia gignantur. Vita autem rustica parsimoniae, diligentiae, institutae magistra est, cui respondet, quod SENECA in Thyest. v. 452. ait: Scelera non intrant casas. Plura, quae huc faciunt, exempla dedi in diss. de lubrico iudiciorum (in Opuſc. iur. crim. n. 8.)*

Locum interdum quoque inueniet illud c. i. c. pro Ligar. cap. 2. *Quod si est criminofum, necessitatis crimen est, non voluntatis; nec non illud in Or. pro Marcello cap. 3. Iracundia est inimica consilio, itemque hoc in Miloniana cap. 7. Perinde quasi exitus rerum, non hominum consilia legibus vindicentur.*

Nae paruulum, quod prima specie videtur, momentum maximam interdum vim in defendendis reis habere potest. Ita, ut vno saltem utar exemplo, nunciavit mihi nuper vir quidam illustis, loco aliquo TULLII, in Elem. meis iur. crim. obuius, euidam reo viam esse seruatum. Dimidia scilicet iudicii, quod de causa iudicabat,

pars

pars reum ad vltimum condemnabat supplicium, altera autem mitiorem ab eo poenam sumendam censebat. Diuisis ita sententiis, praefes iudicii in eo erat, vt voto, quod vocant, decisiuo, ipsi pro more competente, seueriores firmaret sententiam. Intercedebat iam vnus ex iis, qui mitius sentiebant, citato §. 976. libelli mei, vbi de *calculo Mineruae* sermo est, et continuo humanior praeualuit sententia. Profecto non refero hoc iactantiae causa, quippe qui optime sciam, quam curta mihi supellex sit, sed vt profitear, me, quidquid eius rei est, ex CICERONE petisse, qui in *Or. pro Milone cap. 3.* ita scribit: *Itaque hoc non sine causa etiam fidei fabulis doctissimi homines memoriae prodiderunt, eum, qui patris vlciscendi causa matrem nauissit, variatis hominum sententiis, non solum diuina, sed etiam sapientissimae deae sententia liberatum; vbi deae sapientissimae appellatione intelligitur Minerva, quae apud EVRIPIDEM in Iphigenia Taurica v. 1469. de se ipsa dicit:*

— — — ἐξάσασα σε
καὶ πρὶν γ' Ἀγέλοισ' ἐν πτόγιοις ψήφους ἴσασ
κρίνωσ', Ὀρέστα.

— — — Seruauit te
Iungens, o Oresta.

Eo iam peruenimus, vt, quantam scripta Tulliana vtilitatem in legislatione etiam praestare possint, exemplis ostendendum esset. Sed spatii angustia non nisi vnum et alterum in praesenti adferre permittit. Inter praecepta, de modo poenarum quae proposuit BECCARIA, §. 19. hoc etiam legitur: *Remedium apprime utile ad firmandum illud tam necessarium inter cogitationem criminis et poenae vinculum erit, si poena, quantum eius fieri poterit, conueniat naturae atque indoli delicti, vt scilicet mentem vertat in partem a priore illa, in qua reus antea sibi placebat, diuersam; vnde quidem maximus inter peccandi libidinem illique contrariam poenae vim conflictius emerget. Vnde autem id hausit? Profecto haud alio ex fonte, quam ex CIC. de Leg. Lib. III. c. 20. Noxiae poena par esto, vt in suo vitio quique pleclatur: vis capite, auaritia multa, honoris cupiditas ignominia sanciat. h)*

Infi-

h) De reis suo in vicio pleclendis dixi *Aduersar. Lib. 1. c. 2.* Conf. etiam ANDR. ZAVSER von dem Ebenmaas der Strafen mit den Verbrechen, in ciud. Gedanken über einige Punkte d. K. R. no. 2,

Insignis fuit multorum, certe antiquiorum legislatorum error, ad praecauenda crimina nihil magis valere, quam poenas feueras atque atroces, quarum scilicet metu faciuorosi a perpetrandis delictis maxime deterreantur. Hinc horrendi illi cruciatus corporumque laniatus, qui olim tam frequentes fuerunt, vt VOLTARIVS haud male dixerit, orbem terrarum quondam magnum aliquod suppliciorum fuisse theatrum (*un vaste échafaud couvert de bourreaux et de victimes, entouré de juges, de sbires et de spectateurs*). Nae autem magno opere falluntur, qui in criminum causis solo poenarum metu omnia effici posse arbitrantur. Meliora certe a C. C. discere poterant, quippe qui in *Phil. II. cap. 36.* sapienter monet, *timorem non esse diuturnum officii magistrum,* ¹⁾ cui respondet illud HORATHI *Ep. I. 16.*

Oderunt peccare boni virtutis amore.

Tu nihil admittes in te formidine poenae.

Sit spes fallendi, miscebis sacra profanis.

Quare rectius illi, qui incitamenta potius irritamentaque malorum e medio tollere, hominesque institutione magis atque exemplo, quam cruciatibus corporumque lacerationibus meliores reddere institunt. ^{k)} Sapienter enim SALVIANVS de *Gov. Dei Lib. 6.* *Nemo malus, nisi stultus. Si enim saperet, bonus esse mallet.* Ceterum nemo sibi persuadeat, omnia his in rebus iam esse exhausta, nihilque apud TULLIVM, quod vertere in vsum nostrum possimus, superesse. Profecto multum adhuc restat operis, nondumque ita omnia prae-ripuerunt maiores nostri, vt nihil omnino nobis reliquerint. Plura, quae huc faciunt, exempla dedi cum in *Opuse. iur. crim. passim*, tum nupero in progr. *Stricturae in inchtum Beccariae de delictis et poenis libellum* inscripto.

Sed

^{l)} Vid. Cel. E. C. WIELAND. *Geist der peinlichen Gesetze*, P. I. p. 416.

^{k)} Vid. *Versuch über die gestragende Klugheit, Verbrechen ohne Strafen zu verbieten*, Frankf. 1778 nec non I. F. ROENNBERG *Prol. de modis ad extirpanda crimina idoneis*, Resueb. 1782.

Sed indicenda nunc sunt sollempnia inauguralia

CANDIDATI DOCTISSIMI

IOANNIS OTTONIS LVTTERLOH

HAMBVRGENSIS

qui sua de vita, laudabiliter adhuc acta, ipse his verbis exposuit:

Notus sum Hamburgi a. d. X. Febr. A. C. MDCCLXV. patre Ioanne Ottone I. V. D. et ad Cathedralē, quae ibi est, ecclesiam Canonico, matre Anna Catharina e gente Rumpffia. Quantam diligentiam et curam optimi parentes inde a prima aetate mea in eo posuerint, ut animum ad virtutem et pietatem, mores ad humanitatem, ingenium ad bonas litteras et artes formarent, eloqui vix possum. Tradiderunt me instituendum optimis praeceptoribus, tam publicis, quam privatis. Etenim iactis primis litterarum fundamentis in schola Rangii, viri, quem, quoad vitam, et amabo et venerabor, recepit me Iohannem, cuius rectori I. M. Müllero, nunc inter coelites degenti, nec minus Lichtensteinio, qui illi successit, plurimum me debere, pia grataque mente profiteor. Post in gymnasium, quod Hamburgi floret, translatus praeclarissimorum virorum, qui in eo litteras profitentur, disciplinae me totum tradidi. Büschius in mathesi, tam pura, quam applicata, nec non in historia politicorum motuum, qui recentioribus seculis Europam agitarunt, Noeltingius in philosophia et arte latine scribendi, b. Schaezarius, eiusque successor Ebelingius in historia et graecis litteris, Gisekius in historia naturali et physica me insituerunt. Iam decurso hoc per tres annos integros spatio Lipsiam, quam bonarum litterarum sedem faustissimo omine me elegisse laetor, studiorum persequendorum causa me contuli, ibique Ao. MDCCLXXXV. mense Aprilis a b. Schwarzio, tum Rectore Magnifico, ciuibus academicis adscriptus sum. Quum autem iurisprudentiae potissimum me destinasset, iam per quatuor annos et supra totus in eo fui, ut uniuersum huius disciplinae ambitum, quantum eius a me fieri posset, emetirer, neque tamen eas litteras, quae ad humanitatem pertinent, negligerem. Subuenit meae cupiditati Illustrium Virorum, quorum nominibus floret Lipsia, institutio, neque eorum, quae ab illis in me profecta sunt, memoriam ulla unquam

unquam delebit obliuio. *Iunghansus* enim (quem deinde *Serenissimus* *Elector Saxoniae* consiliis aulae et iustitiae admoit) ius civile eiusque historiam me docuit. Eadem, et praeterea regulas iuris antiqui, hermenenticam iuris romani, eiusdem historiam literariam, nec non ius naturae, ius publicum, tam vniuersale, quam Imperio Germanico proprium, ius germanicum priuatum, denique ius feudale exponentis *Sammeti*, senis venerabilis, assiduus auditor fui. Easdem iuris naturalis et publici doctrinas exponentem *Wielandium* audiui. *Schottum* in iure canonico, criminali, ordine iudiciario discendo praecceptorem habui. Idem in elaborandis scriptis forensibus, *V. S. R. de Winckler* autem in arte referendi ex actis iudicialibus et decernendi me instruxit. In medicina forensi auctorem secutus sum *b. Bostum*. Varias vero philosophiae partes docuerunt me *Platnerus*, *Vir Magnus*, *Caesar* et *Wielandius*. Historiam et quidem vniuersalem *Bekius*, Imperii Germanici vero et caeterarum in Europa rerum publicarum, atque statum politicum *Wielandius* mihi tradidit. Latine scribendi et disputandi pericula feci ductibus *Richtero* et *Beekio*, viris doctissimis. Nec praetermittere fas est laudes *Fischeri*, Professoris in Theatro Anatomico praeclearissimi, cui oeconomiam corporis humani explicanti adfui. Denique publice praedicanda mihi est *Schotti* et *Wielandii* singularis in me benivolentia atque humanitas, quorum instructissimis bibliothecis mihi uti licuit. Quum vero huic academiae valedicturus documentum aliquod diligentiae et studii, quo litteras persequutus essem, extare vellem, *Illustrem* adii Iuriconsultorum Ordinem, ab eoque, ut me, superatis consuetis examinibus, summis in vtroque iure honoribus condecoraret, petii.

Huic desiderio, postquam vtroque in examine Collegii expectationi omni ex parte satisfecit, cum deesse haud poterimus, vt publice quoque de eius profectibus constet, proximo die *Mercurii* in auditorio *Ichorum* hora a meridie *II. l. vn. C. de caduc. tollend.* exponet, mox autem *Calendis Octobr.* hora *IX.* eodem loco *diff. de recursus a supremis Imp. Rom. Germ. Tribunalibus ad Comitia genuino fundamento*, sine praefide publice defendet, quo facto vir *Illustri* atque excellentiss. *D. CHRISTIAN. RAV*, *Supremae Curiae Prouincialis* et *Ordinis nostri Assessor*, *Tit. de V. S.* et *R. I. Prof. Publ. Ord. fautor* et collega honoratissimus, cui ex eisdem Ordinis decreto promotus munus delegaui, summos in iure

honores cum omnibus privilegiis atque iuribus huic dignitati adnexis, sola spe ad sessionem in Collegio nostro aspirandi excepta, ipsi tribuet atque concedet.

Quam solemnitatem ut RECTOR ACADEMIAE MAGNIFICVS, COMITES ILLUSTRISSIMI, VTRIVSQVE REIP. PROCERES GRAVISSIMI, CIVES denique GENEROSISSIMI NOBILISSIMIQVE praesentia sua honorifica splendidiorem reddere velint, maximopere rogamus. Sc. Lipsiae a. d. XXVI. Septembr. MDCCLXXXIX.

Leipzig, Diss., 1789 P-Z

X 241 78 29

ULB Halle

3

006 383 351

1789 20.
1
3

PROCANCELLARIVS
IOS. LVD. ERN. PÜTTMANNVS

I. V. D

CATHEDRALIS ECCLESIAE NVMBVRGENSIS CA-
NONICVS PANDECT. PROF. ORD. ET
COLLEG. ICTOR. ASSESSOR

SOLLEMNIA INAVGVRALIA

PRAECLARISSIMI CANDIDATI

IOANNIS OTTONIS LVTTERLOH
HAMBVRGENSIS

CALENDIS OCTOBR. MDCCLXXXIX

PVBLICE CELEBRANDA

INDICIT